

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. IV. Quem finem ultimum actu intendat ille qui venialiter peccat?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

ARTICULUS IV.

Quem finem ultimum actu intendat ille qui venialiter peccat?

A do ex deliberatione fit, est verè & propriè actio humana, ut supra ostendimus: Ergo illud habet aliquem finem ultimum, non solum formalem & in communi, scilicet rationem boni ut sic, sed etiam materialem & in particulari, seu rationem illam boni ut sic, ut determinatam & contractam ad aliquod bonum particulare, verum, vel apparens, subindeque vel ad Deum, vel ad creaturam.

Confirmatur: Omnis inclinatio semper tendit ad bonum proprium illius naturæ à qua dimanat, & in qua radicatur, ut art. 2. fusè declaravimus: Sed omnes actus voluntatis, qui sunt actuales ejus inclinationes, in aliqua determinata natura radicantur, nempe in natura humana: Ergo illi non possunt tendere solum ad bonum fatiativum ut sic, sed debent respicere determinativè bonum proprium talis naturæ, seu illius suppositi, in quo illa existit, subindeque bonum aliquod particulare, verum, vel apparens.

Dico secundò, peccantem venialiter non habere pro fine positivè vel negativè ultimo creaturam illam quam inordinatè diligit, & quæ est objectum peccati venialis.

Prima pars hujus conclusionis, quoad finem ultimum positivè, manifesta videtur: nam peccans venialiter non amat bonum inordinatum circa quod peccat, v. g. inordinatam cibi aut ludii delectationem, ut bonum perfectum, & plenè satiativum, nec diligit illam appetitivè super omnia, neque omnia quæ appetit propter ipsam appetit, ut de se patet: Ergo eam non habet pro fine ultimo positivè.

Secunda pars, nempe quod nec tale bonum diligit aut respiciat ut ultimum finem negativè, facile potest ostendi contra Recentiores: Finis ultimus negativè dicitur ille qui ad finem ulteriorem non ordinatur, ut docent assessores hujus sententiæ: Sed creatura illa, quam peccans venialiter inordinatè diligit, & quæ est objectum peccati venialis, sæpe ordinatur ad finem ulteriorem, ut patet in eo qui furatur a sem ad dandam elemosinam, vel qui dicit mendacium love ad salvandam vitam proximi: imò semper venialiter peccans refert objectum peccati venialis ad bonum proprium sui ipsius; cum omnis inclinatio tendat ad bonum proprium & perfectivum illius naturæ à qua dimanat, & in qua radicatur, seu illius suppositi in quo talis natura existit, juxta dicta art. 2. Ergo creatura illa quæ est objectum peccati venialis, non est, nec esse potest finis ultimus, etiam negativè, peccantis venialiter.

Dico tertio: Non potest absolutè concedi quod creatura aliqua sit finis simpliciter ultimus venialiter peccantis, etiam si ponamus quod talis finis sit res levis & parvi momenti.

Probatür breviter: Non potest absolutè concedi quod aliquis simul habeat duos fines simpliciter ultimos, ut ostendimus in tractatu de ultimo fine: At si ponamus quod creatura aliqua sit finis ultimus simpliciter justus venialiter peccantis, ille habebit duos ultimos fines simpliciter, nempe creaturam illam, & Deum, ad quem per habitum charitatis ut in finem ultimum simpliciter conversus est: Ergo &c.

Confirmatur: Si peccans venialiter haberet creaturam absolutè & simpliciter pro fine ultimo, etiam si esset res levis & parvi momenti, peccaret mortaliter? Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela probatur: Si peccans venialiter haberet pro ultimo fine simpliciter aliquam

SUPPONENDUM est tanquam certum, quod venialiter peccans aliquem finem ultimum actualiter intendit. Ratio est, quia peccatum veniale, quando ex deliberatione fit, est verè & propriè actio humana; cum verè demeremur per illud, & incurramus penam, ac puniamur: Sed omnis actio humana est propter ultimum finem, seu ex motione alicujus finis ultimi procedit, ut docet D. Thomas supra quæst. 2. art. 6. Ergo peccatum veniale, saltem quando fit cum deliberatione, actualiter habet aliquem ultimum finem.

Verum quoniam sit ille finis, non levis est difficultas, nec parva inter Theologos controversia & dissensio. Aliqui existimant peccantem venialiter habere pro fine negativè ultimo sui actus creaturam illam quam inordinatè diligit, & quæ est objectum peccati venialis. Ita Vazquez supra disp. 5. cap. 2. Suarez disp. 3. sect. 4. Salas disp. 8. sect. 4. & alii Recentiores communiter. Alii verò absolutè concedunt, quod peccatum veniale habet pro fine ultimo creaturam; eo modo quo illam ponimus finem ultimum peccati mortalis, scilicet positivè & absolutè: hoc tamen inter peccantem mortaliter & venialiter discrimen statuunt, quod creatura, quæ est ultimus finis peccati mortalis, est res gravis, & quæ potens est dissolvere amicitiam Dei, ac hominem à Deo avertere; res autem quæ est finis ultimus peccati venialis, est res levis, quæ non dissolvit Dei amicitiam, nec avertit hominem à Deo. Sententiam hanc referunt Montezino loco citato, & Medina supra quæst. 1. in commentario art. 7. Alii tandem, ut ab hac gravi difficultate facillius se expediant, asserunt finem ultimum peccati venialis non esse in particulari determinatum ad aliquam rem, sed solum esse assignandum in communi, scilicet bonum fatiativum appetitum, in quem omnes actiones si ve bonæ, si ve malæ possunt actu referri. Neque hinc fit, justum peccantem venialiter, plures ultimos fines habere: quia finis ille communis non ponit in numero cum particulari qui est Deus, neque omnino ab eo distinguitur, sed se habent sicut quo & quod, & sicut abstractum & concretum, quæ non ponunt in numero, nec censentur absolutè plura.

Pro resolutione hujus gravissimæ difficultatis, antequam veram stabiliamus & declarem sententiam, tres istæ breviter confutandæ & refellendæ sunt. Unde incipiendo ab ultima, quæ cæteris videtur probabilior.

Dico primò: Peccans venialiter non solum habet pro fine ultimo bonum in communi fatiativum appetitum, sed etiam bonum aliquod determinatum & singulare, cui ratio illa communis boni ut sic applicatur.

Probatür breviter: Homo in omni operatione humana agit, saltem virtualiter, propter aliquem finem ultimum materialem, seu in particulari, verum vel apparentem, ut docuimus intra tractatu de ultimo fine, & evidenti ratione demonstravimus: Sed peccatum veniale, quan-

creaturam, averteretur à Deo ut ultimo fine; cum A repugnet voluntatem simul esse conversam ad Deum, & ad creaturam, ut ad ultimos fines simpliciter: Sed illud peccatum quod avertit à Deo ut ultimo fine, & convertit ad creaturam ut ad finem ultimam simpliciter, mortale est, & non tantum veniale, ut patet ex dictis art. 1. exponendo præcipua inter peccatum mortale & actuale discrimina: Ergo si peccans venialiter, haberet aliquam creaturam pro ultimo fine simpliciter, peccaret mortaliter, & non tantum venialiter. Neque obstat quod creatura illa sit res levis & parvi momenti: hoc enim magis augere videtur quam minuere rationem offensæ, quod scilicet Deum relinquamus pro rebus minimi momenti. Unde ipse Ezechiel 13. de quibusdam pseudo-prophetis sic conqueritur: *Violabant me ad populum meum, propter pugillum hordei, & fragmen panis &c.*

Dico ultimò, justum venialiter peccantem respicere bonum proprium & privatum ut ultimum finem, non simpliciter & absolute, sed secundum quid, & cum addito, nempe in ratione finis præcisè actualis.

Prima pars patet ex supra dictis: cum enim actus qui in homine iusto non imperantur à charitate, non habeant aliud principium in quo actualiter radentur & fundentur, quam propriam operantis naturam, non possunt habere alium finem in quem actualiter referantur, quam bonum proprium & perfectivum talis naturæ, seu suppositi in quo illa existit; aliàs inclinatio non corresponderet suo principio radicali, seu principium & terminus inclinationis non haberent inter se proportionem, ut supra art. 2. dicebamus.

Quòd verò tale bonum non sit finis simpliciter & absolute ultimus, constat etiam ex dictis articulo præcedenti: nam ut ibi ostendimus, bonum proprium, prout terminat habitudinem venialis peccati, refertur habitualiter ad alium finem ulteriorem, scilicet ad Deum, modo ibidem explicato: Sed hoc sufficit ut ratio finis absolute ei non conveniat; cum finis simpliciter & absolute ultimus, omne genus relationis ad alium ulteriorem excludat: Ergo in iusto venialiter peccante, bonum proprium & privatum non potest dici nec esse finis simpliciter & absolute ultimus, sed cum addito tantum diminvente, nempe in ratione finis præcisè actualis, seu per exclusionem duntaxat relationis actualis in alium, non exclusà habituali; quod est esse ultimum solum secundum quid: atque ita solus Deus, qui neque actualiter, neque habitualiter ordinatur ad aliud, potest dici finis simpliciter ultimus iusti venialiter peccantis.

83. Dices: Dato quod hæc conclusio verum habeat, quando peccans venialiter est in statu gratiæ, & Deum habet pro ultimo fine, quid dicemus de illo qui est in statu peccati mortalis, & non habet Deum pro fine ultimo?

Respondeo quod iste etiam, dum venialiter peccat, non habet bonum privatum pro ultimo fine simpliciter, sed tantum secundum quid; quia ut supra art. 2. dicebamus, de ratione finis ultimi simpliciter est quòd non solum præcindat ab ordine ad finem ulteriorem, sed etiam quòd talem relationem positivè excludat; licet autem ille qui non est in statu gratiæ, per peccatum mortale tendat in bonum privatum, ex-

cludendo relationem ejus in Deum ut ultimum finem, tamen quando peccat venialiter, tendit in bonum proprium, præcindendo solum à tali relatione, non verò positivè excludendo illam, ut ibidem exposuimus. Unde licet peccans mortaliter, constituat in bono proprio & privato ultimum finem simpliciter, non tamen ille qui solum venialiter peccat.

Contra primam & tertiam conclusionem nullum militat argumentum alicujus ponderis. Sed contra secundam.

Objici potest cum Vazque loco citato: Peccans venialiter fruitor creaturæ illà circa quam peccat, & quæ est objectum peccati venialis: Sed fructio est tantum respectu ultimi finis, ut docet D. Thomas sup. qu. 11. art. 5. Ergo peccans venialiter, constituit ultimum finem in illa creatura quam inordinate diligit, & quæ est objectum peccati venialis. Minor patet, Major probatur & Augustino lib. 83. quaestionum quest. 30. ubi asserit omnem humanam pervertitatem in eo consistere, quòd homo velit ut fruendis, nempe Deo, & utendis frui, videlicet creaturis: Sed culpa venialis non consistit in usu fruendorum; ut enim Deo in ordine ad creaturam, esset pervertitas mortalis: Ergo consistit in fruitione utendorum, nempe creaturarum.

Confirmatur: Non datur medium inter fruitionem & usum: Unde Augustinus ait quod *Omnis qui amat aliquid, aut amat utens, aut fruens*: Sed peccatum veniale non consistit in usu creaturarum, quia uti creaturis nullam dicit inordinationem: Ergo debet consistere in illarum fruitione.

Ad objectionem respondeo negando Majorem: nam ut ait D. Thomas hic quest. 88. art. 1. ad 3. *Qui venialiter peccat, inheret bono temporalis, non ut fruens, sed ut utens* Et qu. 7. de malo art. 1. ad 4. *Qui peccat venialiter, non fruitor creaturæ, sed utitur eà*. Ad probationem in contrarium, ex autoritate D. Augustini delumptam, responderet idem Angelicus Doctor locis citatis, Augustinum loqui de pervertitate quæ est perfectum malum culpæ, & peccatum mortale, & ideo eam non comprehendi sub eo nomine, *veniale peccatum*, quod imperfectè duntaxat rationem culpæ attingit, & analogicè solum cum peccato mortali convenit, ut art. 1. ostendimus. Idque satis denotat nomen *pervertitatis*, quod proprie significat inversionem ordinis finium & mediocum, ita ut quod juxta rectum ordinem deberet esse finis, fiat medium, & quod deberet esse medium, assumatur ut finis: veniale autem peccatum non destruit neque invertit ordinem ad ultimum finem, sed servato illo ponit duntaxat de ordinationem circa media: Ergo simpliciter & absolute non debet dici pervertitas.

Ad confirmationem dicendum inter fruitionem & bonum usum dari aliquid medium, nempe usum malum & illicitum, qui proprie dicitur abusus, in quo veniale peccatum consistit, ut docet S. Bonaventura in 2. dist. 42. art. 2. quest. 1. his verbis: *Si quæras quid sit peccatum veniale, utrum sit usus vel fructio: dicendum quod neque est usus, neque fructio, sed abusus. Unde cum Augustinus dicit, omnis qui amat aliquid, aut amat utens, aut fruens, accipit largè usum & fruitionem, usum pro omni amore relato sive directè, vel indirectè, fruitionem pro amore non relato. Quæ doctrina ex ipso Augustino delumpta est*

est lib. de doctrina Christiana cap. 4. ubi præter A
fruitionem & licitum usum, ponit usum illicitum,
eumque *absentem* appellat. Quo etiam modo lo-
quendi utitur S. Thomas 1. p. qu. 48. art. 6. & in
3. dist. 38. art. 1. & alibi.

88. Objicies secundò : Justus venialiter peccans
non amat objectum illius peccati propter Deum,
aliàs diceretur peccare propter Deum, cum pro-
pter id aliquis peccet, propter quod objectum
peccaminosum amat : Ergo amat illud præcisè
propter ipsum, atque aded ut finem saltem nega-
tive ultimum.

89. Respondeo peccantem venialiter neque ama-
re objectum peccati propter ipsum, neque pro-
pter Deum, sed propter bonum proprium & pri-
vativum ; cum omnis inclinatio tendat ad bonum B
proprium & perfectivum illius naturæ à qua di-
manat, & in qua radicatur, seu illius suppositi
in quo talis natura existit, ut ex supra dictis patet :
bonum autem proprium & privativum in peccate
venialiter, ordinatur habitualiter in Deum, mo-
dis supra explicatis. Nec propterea concedendum
est illud quod inferitur, nempe justum peccate
venialiter propter Deum, quia *ly propter* denotat
influxum causæ finalis, qui non potest competere
Deo in ordine ad peccatum veniale : cum non
possit movere aut excitare moraliter voluntatem
ad peccandum venialiter.

90. Objicies tertio contra ultimam conclusionem :
Bonum quod habet rationem ultimi finis, est fa-
tiativum & adæquatum respectu voluntatis : Sed
bonum proprium & privativum non est fatiativum
voluntatis justi venialiter peccantis, cum præter il-
lud per charitatem bonum superius & divinum ap-
petat : Ergo bonum proprium non est finis ulti-
mus justi venialiter peccantis.

91. Respondeo concessa Majori, negando Mayo-
rem : nam bonum proprium est fatiativum & ad-
æquatum respectu voluntatis justis, non absolute,
sed in suo ordine, nimirum ut appetentis ex incli-
natione propriæ naturæ, appetitus enim qui fun-
datur in propria natura, in bono ipsius naturæ satia-
tur : verumtamen quia justus ratione gratiæ habet a-
lium superiorem appetitum, scilicet charitatem,
quæ non satiatur nisi in bono omnino superiori &
divino, bonum proprium dicitur adæquatum &
fatiativum tantum secundum quid, respectu vo-
luntatis justis venialiter peccantis (subindeque finis
ejus ultimus non simpliciter & absolute, sed secun-
dum quid & cum addito, nempe in ratione finis
præcisè actualis) non quia non satiet totum appe-
titum, qui ad ipsum formaliter est, sed quia appe-
titus quem satiat, habet supra se alium superio-
rem, scilicet charitatem, cui subordinetur, quæ
bonum superius & divinum appetit.

ARTICULUS V.

*Utrum homo in statu justitiæ originalis exi-
stens, impotens esset peccandi venialiter,
idque ab intrinseco, & ex vi doni integri-
tatis ? Et an idem etiam dicendum sit de
Angelo ?*

S. I.

Quibusdam præmissis referuntur sententiæ.

92. SUPPONENDUM est primò, seu potius re-
scolendum ex dictis art. 1. §. 1. peccatum ve-

niale esse in triplici differentia : aliud ex genere, seu
ex propria materia & objecto, ut verbum otio-
sum : aliud ex parvitate materiæ, ut futurum rei
exiguæ : alterum ex imperfecta deliberatione, ut
motus primò secundi concupiscentiæ, sicut ibi la-
tius exposuimus.

93. Supponendum secundò ex doctrina D. Tho-
mæ qu. 15. de verit. art. 2. communiter recepta,
quod licet potentia intellectiva in homine non sit
nisi unica, duo tamen diversa habet munera, at-
que aded est virtualiter multiplex, propter quod
diversis nominibus signitur. Dicitur enim ra-
tio superior, quatenus speculatur vel consulit res
æternas & increatas sibi superiores, nempe ratio-
nem finis ultimi, divinam legem, divinam sapientiam,
veracitatem, & hujusmodi per quas cætera
omnia, sive quæ agenda, sive credenda & tenen-
da sunt, regulantur. Econtra verò dicitur ratio
inferior, in quantum rebus temporalibus intendit,
& circa eas tanquam circa propriam materiam oc-
cupatur.

94. Supponendum tertio, duobus modis intelli-
gi posse, aliquem carere potestate peccandi : primò
ab intrinseco, ratione bonæ dispositionis interio-
ris, & provenientis ab aliquo dono sibi inhærente,
ut contingit in beatis & confirmatis in gratia : se-
cundò ab extrinseco, propter extrinsecum Dei fa-
vorem & protectionem, seu à divina providentiâ
præservante à peccato. His positis.

95. Circa propositam difficultatem quatuor repe-
rio diversas Authorum sententiâs. Prima docet
absolute hominem in statu justitiæ originalis po-
tuisse peccare venialiter. Ita Scotus in 2. dist. 21.
qu. 1. Gabriel, Major, Altiſiodorensis, & alii.

Secunda, quæ est Almaïni tract. 3. moral. cap.
2. & 22. & Duvalii hic qu. 5. art. 5. fatetur qui-
dem non potuisse hominem in illo statu committere
aliquod peccatum veniale, quod esset tale ex
subreptione, sive ex imperfecta deliberatione ; af-
ferit tamen peccata venialia ex genere suo, aut ex
parvitate materiæ, fuisse cum illo statu compos-
sibilia.

96. Tertia impotentem agnoscit hominem, du-
rante statu justitiæ originalis, ad omnia profus
peccata venialia ; sed addit quod impossibilitas
illa (saltem quantum ad peccata venialia ex ge-
nere suo, vel ex parvitate materiæ) non proveniebat
ex vi præcisè doni integritatis, sive justitiæ
originalis, sed ex speciali tantum providentiâ
& protectione, quæ à Deo impediatur ac
peccaret venialiter. Ita Suarez tract. de peccatis
disp. 2. lect. 7. Vazquez hic disp. 148. cap. 3. num.
7. & Curiel. qu. 79. art. 3. dubio unico, pro hac
sententiâ citans Melchiorum Canum 2. p. reley-
tionis de sacramentis in genere.

97. Quarta sententiâ, quæ in schola Thomistarum
communis est, docet hominem in statu justitiæ o-
iginalis nullius generis peccata venialia potuisse
committere ; talemque impeccabilitatem habu-
isse ex vi præcisè perfectionis justitiæ originalis, seu
ex vi doni integritatis, perfecte subjicientis inferio-
ra superioribus, id est appetitum sensitivum ratio-
ni, & rationem inferiorem superiori, absque ulla
speciali Dei manutentione, seu protectione.